

Minna Pekkonen
Luontoratkaisut

27.8.2026

SYKE/2026/1498

Julkinen
Salassapitoperuste

Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö
lausuntopalvelu
Osoite
Postinumero ja postitoimipaikka

Viite: VN/25123/2024-YM-313
Asia: Lausuntopyyntö Suomen ennallistamissuunnitelmaluonnoksesta

Suomen ympäristökeskuksen lausunto Suomen ennallistamissuunnitelmaluonnoksesta

Lausunnon antajan lausunto

Suomen ympäristökeskus (Syke) kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa kansallisen ennallistamissuunnitelmaluonnoksen virkaversiosta.

Yleiset kommentit ennallistamissuunnitelmaluonnoksesta

Syke esittää seuraavassa merkittävimmät huomiot koskien koko ennallistamissuunnitelman luonnosta. Tämän jälkeen avaamme yksityiskohtaisemmin näitä sekä muita keskeisiä huomioita lausuntopyynnön otsikoinnin mukaisesti.

1. Suomen luonnon ennallistaminen hyödyttää paitsi luontoa myös kaikkia suomalaisia. Ennallistaminen on investointi kansalliseen luontopääomaan ja ekosysteemi-palveluiden tuottamiseen. Suunnitelmaluonnoksessa ei kuitenkaan nosteta riittävän painavasti esille näitä ennallistamisen hyötyjä. Siinä ei myöskään ole tuotu esille, miksi luonnon tilan parantaminen on tarpeen käynnistää nyt, miksi se on valtion vastuulla ja miksi siihen tarvitaan uskottava suunnitelma.
2. Ennallistamistavoitteiden saavuttaminen aikataulun mukaisesti vaatii lisäresursseja. Suunnitelmaluonnoksessa ei esitetä uskottavaa, konkreettista mallia siihen, miten toimenpiteet rahoitetaan ja toteutetaan. Ilman riittävää rahoitusta ja konkreettista toteuttamissuunnitelmaa tavoitteiden ja hyötyjen saavuttaminen lykkääntyy tulevaisuuteen. Suomessa kuitenkin on paljon osaamista kustannusvaikuttavasta ennallistamissuunnittelusta ja monihyötyisten hankkeiden toteuttamisesta.
3. Metsäluontotyyppit puuttuvat suunnitelmasta. Se on suuri heikkous ja vie pohjan ja uskottavuuden myös elinympäristörajat ylittävältä ennallistamissuunnittelulta, kuten

)

vesiluontotyyppien ennallistamiselta. Soita koskevassa suunnitelmassa on tyydytty asetuksen vaatimuksia alhaisempaan, kansalliseen tavoitteeseen. Ratkaisua ei ole perusteltu ekologisesti eikä sen vaikutuksia ole arvioitu läpinäkyvästi.

4. Suunnitelmaluonnos nojaa vahvasti informaatio-ohjaukseen ja jo olemassa oleviin valtion rahoituksella toteutettaviin tukiohjelmiin. Tämä on riski sekä suunnitelman vaikuttavuuden että valtion talouden kannalta. Taakanjaoltaan tasapainoinen ohjauskeinopaketti sisältäisi informaatio-ohjauksen ja tukien lisäksi lakimuutoksia sekä maksuja ja veroja. Aiheuttaja maksaa -periaatteen mukaan maankäytön haitalliset vaikutukset ja kaikki luontoa haittaava toiminta tulisi hinnoitella esimerkiksi luonto-haittamaksun avulla tai haitat hyvittää ekologisen kompensaation avulla. Maanomistajalta olisi lisäksi perusteltua lainsäädännössä edellyttää hyvätasoista luonnonhoitoa esimerkiksi metsätalouden yhteydessä. Näin rahoituspohja laajenisi, ennallistamisessa päästäisiin eteenpäin laajoilla pinta-aloilla ja valtion rahaa säästyisi erityisen tärkeiden kohteiden suojeluun.
5. Ennallistamisasetuksen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää rohkeutta puuttua luontokadon juurisyihin, kuten maankäytön sekä maa- ja metsätalouden haitallisiin vaikutuksiin. Suunnitelmasta saa kuvan, että näin ei aiota tehdä. Jos haitallisiin vaikutuksiin ei haluta puuttua, se pitää perustella. Lisäksi kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa pitäisi olla realistinen arvio siitä, voidaanko tavoitteet saavuttaa ilman, että maa- ja metsätaloutta säännellään nykyistä vaikuttavammin. Kriittisiä kohtia ovat esimerkiksi vesienhoitosuunnitelmissa listattujen, turvepeltojen viljelyyn sekä metsien ja soiden kunnostusojituksiin ja hakkuisiin liittyvien toimien toteuttaminen.
6. Ennallistamissuunnitelman tulisi nojata tutkittuun tietoon vaikuttavista toimenpiteistä ja jo olemassa oleviin, yleisesti käytössä oleviin luontotyyppien määritelmiin. Nyt lausunnon esipuhe ja suunnitelman alun reunaehdot kuitenkin korostavat sosioekonomisia näkökulmia ja poliittisia linjauksia. Lisäksi reunaehdot, toimenpiteet ja tavoitteet ovat keskenään ristiriidassa.
7. Suunnitelmaluonnos ei uudista eikä lisää merkittävästi luonnon tilan parantamiseksi tehtävää työtä Suomessa. Toimenpiteissä on yksittäisiä hyviä nostoja, mutta kokonaisuutena suunnitelma nojaa jo olemassa oleviin ohjelmiin ja tekemiseen. Jos suunnitelmaluonnosta ei paranneta merkittävästi, ennallistamisasetuksen tavoitteita vuosille 2030, 2040 ja 2050 ei saavuteta. Suunnitelmaluonnos ei siten ole ennallistamisasetuksen mukainen.

Ennallistamisasetuksen tarkoitus on parantaa luonnon tilaa kaikissa EU:n jäsenvaltioissa. Tavoitteena on erityisesti vauhdittaa luonto-, lintu-, vesipuite- ja meristrategiadirektiivien tavoitteiden saavuttamista sekä toimeenpanna EU:n biodiversiteettistrategiaa. Suomella on strategian tavoitteiden osalta edelleen paljon tehtävää. Tuoreiden (2025) luontodirektiivin mukaisten suojelutasoarviointitulosten perusteella esimerkiksi boreaalisen alueen, joka kattaa suurimman osan Suomea, luontotyypeistä 85 % ja lajeista 57 % on liian vähäisellä suojelutasolla. Suomen luonnon monimuotoisuuden tilan suotuisan kehittymisen kannalta on tärkeää toteuttaa vaikuttava ja laajasti yhteiskunnan eri toimijoita mukaan saava ennallistamissuunnitelma.

Nyt lausunnoilla oleva ennallistamissuunnitelman luonnos antaa pohjan ensimmäiselle suunnitelmalle luonnon tilan parantamiseksi Suomessa ja suunnitelman myöhemmälle päivittämiseksi. Tavoitteiden saavuttamisen kannalta on keskeistä, että

ennallistamissuunnitelmassa pystytään tarttumaan rohkeasti kaikkiin ennallistamisasetuksessa luonnon tilan parantamisen kannalta tärkeiksi tunnistettuihin elinympäristöihin kaupungeista maatalousympäristöihin. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota asetuksen toimeenpanon kannalta keskeisiin luontodirektiivin luontotyyppeihin, myös Suomessa pinta-alataan laaja-alaisesti, sillä jo nykyisen, eri tieteenalojen näkökulmia yhdistävän tutkimustiedon pohjalta voidaan todeta, että panostaminen elinvoimaiseen luontoon ja luonnon hyvään tilaan on investointi tulevaisuuteen (Kukkala ym. 2025a, Koljonen ym. 2023).

Merkittävin heikkous suunnitelmaluonnoksessa on, että siitä ei käy ilmi, millä konkreettisilla toimenpiteillä ennallistamisasetuksen kansalliset tavoitteet on ajateltu saavuttaa. Toimenpiteiksi nostetaan käynnissä olevien suojele-, ennallistamis- ja hoito-ohjelmien jatkaminen. Näissä ohjelmissa tehdään jo nyt oikeansuuntaisia toimenpiteitä, mutta kuten suunnitelmaluonnoksessakin todetaan, ohjelmien rahoitus ja sitä myöten toteuttamisen mittakaava eivät ole riittävällä tasolla ennallistamisasetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Suunnitelman esipuheen ja itse suunnitelman välillä on ristiriita: esipuheessa todetaan METSO- ja Helmi-ohjelmien nykyisen tason olevan korkein mahdollinen, kun itse suunnitelma nojaa ohjelmien laajentamiseen ja tehostamiseen. Mahdollinen tulkinta on, että valtion luontorahoituksen tunnustetaan olevan nyt riittämätön, mutta ehkä sitten tulevilla vuosikymmenillä riittävä. Jää epäselväksi, katsotaanko luontokadon kääntäminen tällä vuosikymmenellä mahdolliseksi ja onko se Suomen tavoite.

Suomessa tarvitaan ennallistamissuunnitelman valmistuttua huolellisesti laadittu toimenpideohjelma, joka jalkauttaa ylätasolla hahmotellut ennallistamistoimenpiteet toimijoille. Lausunnolla olevan aineiston pohjalta jää epäselväksi, miten toimeenpano koordinoidaan ja kenen suunnittelemana, kenen päätöksillä ja kenen rahoituksella eri ekosysteemien laajamittainen ennallistaminen toteutetaan. Epäselväksi jää myös se, miten eri toimenpiteet tulevat konkreettisten pinta-alatavoitteiden (esim. Taulukko 1) saavuttamista.

Ennallistamisen vaikutukset luontoon, ilmastoon, kansalaisille, yhteisöille, erilaisten kiinteistöjen omistajille, asukkaille ja liiketoiminnan eri sektoreille on myös tärkeä arvioida ja ymmärtää paremmin. Syke näkee puutteena sen, ettei nyt lausunnolle lähetetty materiaali sisällä viittauksia vuonna 2025 laadittuun ennallistamissuunnitelman ympäristöarviointia koskevaan arviointisuunnitelmaan eikä ympäristöarvioinnin tulokset esittävää SOVA-lain mukaista ympäristöselostetta. Onko ympäristövaikutukset arvioitu arviointisuunnitelman ja siihen annettujen lausuntojen pohjalta? SOVA-lain 9.1 § mukaisesti ympäristöseloste on julkaistava aina samalla, kun suunnitelma on nähtävillä ja kommentailla.

Ennallistamissuunnitelman toimeenpanosta viestimisen kannalta olisi tarpeellista ja hyödyllistä, että suunnitelmaan sisältyviä keskeisiä käsitteitä avattaisiin ennallistamissuunnitelman alussa tai erillisessä sanastossa (esim. ennallistaminen, palauttaminen, hyvä tila, suotuisa viiteala). Esimerkiksi ennallistamisella tarkoitetaan ennallistamisasetuksen yhteydessä laajempaa luonnon tilan parantamisen toimenpidejoukkoa kuin mitä on perinteisesti ja eri tieteenaloilla totuttu kutsumaan ennallistamiseksi.

Ennallistamissuunnitelmassa todetaan, että *”Tavoitteet luontotyyppiryhmien kokonaispinta-aloiksi on asetettu ennallistamissuunnitelman valmistelussa, ja ne eroavat osalla luontotyyppiryhmistä luontodirektiivin mukaisessa suojelutasoarvioinnissa määritellyistä suotuisista kokonaisviitealoista. Tämä johtuu mm. tietopohjan parantumisesta. Sama koskee myös luontotyyppiryhmien heikentyneessä tilassa olevaa pinta-alaa sekä tuntemattomassa tilassa olevaa pinta-alaa.”*

Syke nostaa esille, että tieteellisen tietopohjan parantuminen ei ole merkittävin syy muutoksiin ennallistamissuunnitelmassa esitetyissä luontotyyppien kokonaispinta-aloissa tai tavoitepinta-aloissa. Ohjausryhmän antamissa reunaehdoissa, jotka on koottu ennallistamissuunnitelman esipuheeseen, sanotaan, että luontotyyppien suotuisat viitealat ja ennallistamisen tarve arvioidaan teemaryhmissä asiantuntijatyönä ja että luonto- ja lintudirektiivin raportoinnissa käytettävistä määritelmistä ja raportoinnin tuloksista ei voida suoraan johtaa ennallistamistavoitteita kansalliseen suunnitelmaan. Reunaehdoissa todetaan lisäksi, että laajapinta-alaisten sekä merkittävimpien metsäisten direktiiviluontotyyppien määritelmien tulkintaa tarkastellaan. Samanaikaisesti suotuisten viitealojen tarkasteluun annettiin myös suora ohje käyttää vuoden 1995 pinta-aloja suotuisina viitealoina. Näin ollen ennallistamissuunnitelmassa esitetyjen luontotyyppipinta-alojen ja tavoitepinta-alojen muuttamiseen liittyy ekologisen tietopohjan lisäksi sosioekonomisia tarkasteluja ja arvottamista.

Suunnitelmasta ei nykyisellään selviä läpinäkyvästi, minkä tiedon pohjalta tai millaisilla muilla kuin luonnontieteellisillä perusteluilla tai muiden kuin luontoarvojen pohjalta eri luontotyyppien heikentyneessä tilassa olevat pinta-alat on määritetty ja luontotyyppien tavoitepinta-alat asetettu. Taulukkoja 1 ja 2 selkeyttäisi myös, jos olisi listattu, mitä direktiiviluontotyyppijä kuhunkin luontotyyppiryhmään sisältyy ja miten suunnitelmassa esitetyt pinta-alat ovat muodostuneet.

Syke suosittelee, että ennallistamissuunnitelmassa luontotyyppien tavoitepinta-alojen tulisi pohjautua ekologisiin perustein määritelyihin pinta-aloihin, jotka on vakiintuneesti määritetty luontodirektiivin mukaisessa suojelutasoarvioinnissa ja raportoitu Euroopan komissiolle (Kukkala ym. 2025b). Pinta-alojen uudelleen määrittelyn sijaan olisi mahdollista tuoda läpinäkyvästi esille aidot haasteet tavoitteiden saavuttamisessa. Kaikkien direktiiviluontotyyppien osalta ei ole mahdollista saavuttaa ennallistamisasetuksen määrällisiä tavoitteita täysimääräisesti, kun käytetään tieteellisesti ja ekologisesti määritettyjä luontotyyppien pinta-alojen viitearvoja. Tämän tuominen selkeästi ja avoimesti esille olisi Syken näkemyksen mukaan parempi vaihtoehto kuin pyrkiä muuttamaan tieteellisiä perusteita, joilla luontotyyppien pinta-alojen viitearvot määritellään.

On täysin selvää, että luontotyyppikohtaisia tavoitteita asetettaessa ja ennallistamista suunnitellessa on tarve huomioida sosioekonomiset realiteetit. Jäsenmaita pyydetään tuomaan esille myös ennallistamissuunnitelmapohjassa mm. asetuksen 4–12 artiklassa tarkoitettujen ennallistamistoimenpiteiden ennakoitavissa olevat sosioekonomiset vaikutukset ja arvioidut hyödyt. Syke katsoo, että sosioekonomiset perustelut pitäisi tuoda avoimesti esille luontotyyppiryhmittäin. Sosioekonomisista syistä eli tämänhetkisten yhteiskunnallisten arvojen ja haasteiden pohjalta asetetut luontotyyppikohtaiset pinta-alatavoitteet tuleville vuosikymmenille olisi tärkeä selkeästi eritellä ekologisen tutkimuksen pohjalta määritetyistä luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen tavoitetasoista.

Vuoden 1995 luontotyyppipinta-alojen käyttäminen luontotyyppien suotuisina viitealoina on keinotekoinen ratkaisu, jolle ei ole ekologisia perusteita. Se ei ole myöskään ennallistamisasetuksen mukaista (suotuisan viitealan määritelmä on ennallistamisasetuksen artiklassa 3 ja määrälliseen määrittelyyn liittyvä tarkennus artiklassa 14(2)).

On myös huomattava, että ennallistamisasetus itsessään ei edellytä direktiiviluontotyyppien määritelmien muuttamista tai tulkinnan tarkastelua. Kun nämä on poliittisina reunaehtoina otettu osaksi kansallista suunnittelua, tämä voitaisiin avoimesti perustella. Luontodirektiivin luontotyypeille on määritelmät EU:n luontotyyppikäsikirjassa (Euroopan komissio 2013) ja kansallisissa oppaissa (Airaksinen ja Karttunen 2001, Syke ja Metsähallitus 2020). Syke huomauttaa, että nämä nykyiset, kansallisesti jo vakiintuneessa käytössä

olevat, luontotyyppimääritelmät eivät ole ristiriidassa ennallistamissuunnitelmaan sisältyvän vapaaehtoisuuden periaatteen ja omaisuudensuojan kanssa.

Direktiiviluontotyyppien määritelmien tai tulkintojen muuttamisen sijaan on tarvetta luontotyyppien hyvän tilan määritelmien tarkentamiselle, jotta ennallistamisasetuksen luontotyyppivelvoitteita voidaan toimeenpanna selkein kriteerein. Määritelmien tarkentamisen on perustuttava tutkittuun tietoon, ja vaikutukset on arvioitava.

Viitteet

Airaksinen & Karttunen 2001: Natura 2000 -luontotyyppiopas. 2. korjattu painos. Ympäristöopas 46. <http://hdl.handle.net/10138/41087>

Barbier, E. B. 2022. The Policy Implications of the Dasgupta Review: Land Use Change and Biodiversity Loss. Environmental and Resource Economics.

Dasgupta, P. 2021. The Economics of Biodiversity: The Dasgupta Review. London: H.M. Treasury.

Euroopan komissio. 2013. Interpretation Manual of European Union Habitats - EUR28. European Commission, DG Environment, Nature ENV B.3. 144 s. <https://circabc.europa.eu/rest/download/37d9e6d9-b7de-42ce-b789-622e9741b68f?ticket=>.

Kukkala A. ym. 2025a: Ennallistamalla luontoa investoidaan tulevaisuuteen. Syke Policy Brief - Näkökulmia ympäristöpolitiikkaan. <http://hdl.handle.net/10138/602221>

Kukkala, A. ym. 2025b. Luontodirektiivin luontotyytit Suomessa. Luontodirektiivin mukainen suojelutasoarviointi 2019–2024 ja ennallistamisasetuksen luontotyytitä koskevat tavoitteet. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 32/2025: 1–123, <http://hdl.handle.net/10138/601064>.

Koljonen S. ym 2023: Luontokatoa voidaan torjua ennallistamalla. Syke Policy Brief - Näkökulmia ympäristöpolitiikkaan. <http://hdl.handle.net/10138/356465>

OECD 2025. Scaling Up Biodiversity-Positive Incentives: Biodiversity-positive taxes and fees.

Pouta E. ym. 2023. Assessing the economics of biodiversity in Finland: National implications of the Dasgupta Review. Ympäristöministeriö. Ympäristöministeriön julkaisuja, 2023:4. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-227-3>

Sitra 2024. Talous ratkaisee luontokadon – 17 keinoa ohjata rahavirtoja luonnon hyväksi. (Englanninkielinen tiivistelmä: Economic incentives to tackle biodiversity loss).

Syke & Metsähallitus. 2020. Natura 2000 -luontotyyppien inventointiohje. Versio 9.

Kommentit luontotyyppien ja lajien tilan parantamisen tavoitteisiin

- artiklan 4 tavoitteisiin vastaaminen
- Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 3)

Metsäluonto

Luontodirektiivin ja ennallistamisasetuksen alaisten metsäluontotyyppien hyvässä tilassa olevia pinta-aloja, heikentyneessä tilassa olevia pinta-aloja ja hyvän tilan tavoitepinta-aloja eri vuosikymmenille ei ole ilmoitettu ennallistamissuunnitelmaluonnoksessa.

Perusteluna todetaan, että ”*metsäluontotyyppien osalta Suomelle tärkeiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää neuvotteluja komission kanssa mm. kansallisten joustojen käytöstä, pinta-aloista ja tulkinnoista sekä vapaaehtoisen suojelun rahoituksesta*”.

Poiketen edellä mainitusta ennallistamissuunnitelman esipuheessa sanotaan, että ”*metsäisten luontotyyppien tulkinta ja rajaukset määrittyvät valmisteluvaiheessa muodostettavien linjausten pohjalta ennen ennallistamissuunnitelmaluonnoksen toimittamista komissiolle*”. Kirjaukset vaikuttavat olevan ristiriidassa. Syke kannattaa lähestymistapaa, jossa jatketaan neuvotteluja Suomen tulkinnoista komission kanssa.

Metsäluontotyyppien jättäminen kansallisen suunnitelman ulkopuolelle on merkittävä ja keskeinen puute koko ennallistamissuunnitelman ja sen toimeenpanon kannalta. Koska ennallistamistoimien vaikutukset ovat elinympäristörajat ylittäviä, suunnitelman puuttuminen vie uskottavuutta myös vesien tilan parantamiselta. Suunnitelman pitäisi sisältää nykyisiin metsäluontotyyppien määritelmiin, niiden tunnettuihin hyvässä ja heikentyneessä tilassa oleviin pinta-aloihin ja asetuksen nyt sisältämiin joustoihin perustuva metsäluonnon ennallistamissuunnitelma. Suunnitelmassa pitää läpinäkyvästi ja uskottavasti esittää, miten, milloin, kenen toimesta ja millä rahoituksella metsäluontotyyppien ennallistaminen toteutetaan.

Ennallistamisasetuksen mukaisesti kansallisia ennallistamissuunnitelmia ja myös luontotyyppien pinta-aloja voidaan ja on tarpeen päivittää asetuksen toimeenpanon edetessä tavoitevuoteen 2050 asti. Kun Suomi saa komission kanssa neuvoteltua mahdollisista kansallisista lisäjoustoista ja lisärahoituksesta, ennallistamissuunnitelmaa metsäluonnon osalta on mahdollista päivittää.

Metsäluontotyyppien ennallistamissuunnitelmaksi ei riitä se, että todetaan METSO-ohjelman merkitys metsäluonnon tilan parantamisessa ja ohjelman rahoituksen tilanne. On myös huomattava, että jos metsäluontotyyppit eivät ole lainkaan mukana komissiolle lähetettävässä ennallistamissuunnitelmaluonnoksessa, ei Suomi voi myöskään mainita METSO-ohjelmaa osana suunnitelmaa.

Suoluonto

Luontotyyppien ennallistamisen pinta-alatavoite muodostuu asetuksen mukaisesti sen mukaan, mikä on luontotyyppien ei-hyvässä tilassa oleva pinta-ala. Jos 90 % tuosta pinta-alasta on hyvässä tilassa tai ennallistamisen tuloksena tila paranee ajan myötä, luontotyyppien säilyminen pitkällä aikavälillä voidaan turvata.

Neljän yleisimmän suoluontotyyppien (aapasuot, boreaaliset keidassuot, puustoiset suot sekä vaihettumis- ja rantasuot) osalta ennallistamissuunnitelmassa esitetään vuoden 2050 ennallistamisen pinta-alatavoitteeksi vain noin 30 %, vaikka ennallistamisasetuksen velvoittama tavoite on 90 %.

Suoluonnon osalta Suomen suunnitelmassa todetaan, että arvion mukaan ennallistamisasetuksen tavoitetta huomattavasti pienemmän suopinta-alan ”*oikein kohdennettu*” ennallistaminen riittää suoluontotyyppien hyvän tilan saavuttamiseen vuoteen 2050 mennessä. Tarkempia perusteluja pinta-alatavoitteiden merkittävälle alentamiselle tai oikein kohdennetun 30 % ennallistettavan pinta-alan riittävyydelle ei esitetä.

Ennallistamisasetuksen joustojen mahdollistama 90 %:n ennallistamistavoite vuoteen 2050 mennessä on toki haastava, mutta ei erityisesti soiden osalta. Tosiasiassa juuri

soiden ennallistaminen on kustannustehokasta, ja siitä Suomessa on myös pitkältä ajalta kokemusta ja osaamista (Aapala ym. 2025). Soiden ennallistaminen on myös välttämätöntä vesien tilan parantamiseksi. Vesiluontotyyppien ennallistamisen tavoitepinta-aloja ei kuitenkaan ole alennettu, mikä myös puoltaa soiden täysimääräistä ennallistamista.

Suoluonnon osalta tavoitteeseen vaikuttaa se, että pääosa Etelä-Suomen soista on niin muuttuneita, etteivät ne enää edusta direktiiviluontotyyppejä. Ennallistamistarve kohdistuu pääosin vähemmän muuttuneisiin suokokonaisuuksiin, jotka tyypillisesti ovat osittain ojittamattomia. Varsinaista fyysistä ennallistamistyötä, kuten ojien tukkimista kaivinkoneilla, tarvitaan vain suokokonaisuuksien ojitetuissa osissa.

Ennallistamissuunnitelman valmistelun yhteydessä on arvioitu, että yhden hehtaarin alalla tehdyt ennallistamistoimet aapa-, keidas- tai vaihettumis- ja rantasuolla tuottavat keskimäärin noin kolminkertaisen pinta-alan tilaltaan paranevaa eli ennallistettua suota. Lisäksi osa ennallistamisesta voidaan tehdä pelkän vesien ohjailun avulla ilman ojien tukkimista, mikä on parhaimmillaan hyvin edullista toteuttaa, mutta tuottaa silti merkittäviä hyötyjä soiden lisäksi sisävesi-, rannikko- ja meriluonnolle (ks. meriluonnon ennallistaminen). Iso osa soiden ennallistamistarpeesta kohdistuu puuntuotannollisesti vähäarvoisille kohteille.

Syke pitää hyvänä, että suunnitelmassa esitetyissä toimenpiteissä on korostettu valuma-alueen toimia ja huomiota kiinnitetään myös metsätalouden käytäntöihin turvemailla. Varsinainen suoluonnon ennallistaminen on kuitenkin tarpeen erottaa vesiluonnon parantamiseksi tehtävistä turvemaatoimista (ks. alla). Suuri osa ojitetuista turvemaista on niin muuttuneita, etteivät ne enää edusta luontodirektiivin suoluontotyyppejä, joten ennallistamisasetuksen suoluontotyyppikohtaiset velvoitteet eivät niihin kohdistu. Sen sijaan vesitalouden ja valuma-alueelle tulevan laajemman vaikutuksen kautta näilläkin turvemailla tehtävillä toimenpiteillä (kuten ojitukset, metsien käsittely) on vaikutusta valuma-alueella alempana sijaitsevien luontodirektiivin suoluontotyyppien ja vesiluontotyyppien tilaan.

Samoin kuin suo vaikuttaa alapuolisiin vesistöihin, suon tilaan vaikuttaa se, mitä sen yläpuolella tapahtuu. Merkittävä osa luontodirektiivin suoluontotyyppien tilaltaan heikentyneistä pinta-alasta on ojittamatonta. Näillä soilla suon tilaa on usein heikentänyt ympäröivän maankäytön aiheuttamat vesi- ja ravinnetalouden muutokset (Sallinen 2023) tai metsänkäsittely. Sekä suo- että vesiluonnon parantamiseksi tarvitaankin valuma-alueiden huomioimista nykyistä enemmän ja monipuolista keinovalikoimaa.

On tärkeää tiedostaa, että ennallistamisasetuksen termi 'ennallistaminen' pitää sisällään selvästi laajemman keinovalikoiman kuin mitä Suomessa on totuttu termillä tarkoittamaan. Soilla kyse voi olla muustakin kuin ennallistamisesta ojia tukkimalla ja puustoa poistamalla. Osa luonnontilan parantamisen keinoista, joita lausunnolla olevan suunnitelman toimenpiteissä luetellaan, onkin juuri oikeita ja laaja-alaisesti suoluontoon vaikuttavia. Näitä ovat esimerkiksi valuma-alueen toimenpiteet, metsätalouden käytäntöjen kehittäminen ja niitä tukevat lainsäädännölliset ohjauskeinot.

Syke toteaa, että suoyhdistymien ennallistamista olisi syytä korostaa suunnitelmassa nykyistä enemmän. Suoluontotyyppien tilan parantamisessa ja ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeutumisessa olennaisia ovat toimenpiteet, joilla parannetaan suokokonaisuuksien vesitaloudellista tilaa. Tärkeää on huomioida valuma-alueet ja ennallistamisen suunnittelu ja toteutus suokokonaisuuksien tasolla (kuten aapasuot ja keidassuot) (Aapala ym. 2025).

Tämä antaa parhaat edellytykset edistää paitsi suoluontotyyppien turvaamista myös vesiensuojelua ja hiilensidontaa.

Suunnitelmassa neljän laaja-alaisen suoluontotyyppin ennallistamisen pinta-alatavoitteiden alentamista on perusteltu sillä, että ennallistamisen kustannukset olisivat kohtuuttomat suhteessa saavutettavaan monimuotoisuushyötyyn. Laaja-alaisen suoluontotyyppien ennallistamisen monimuotoisuushyödyt ovat kuitenkin hyvin laajat ja kohdistuvat paitsi kyseessä oleviin luontotyyppeihin myös muihin kosteikkoluontotyyppeihin, kuten keidas- ja aapasuokokonaisuuksien sisältämiin muihin luontotyyppeihin. Ne kohdistuvat myös sekä sisävesi- ja meriluontotyyppeihin (valuma-aluekunnostus) että kosteikkojen eliölajeihin. Lisäksi soiden tilalla on merkitystä ilmastonmuutoksen hillinnässä ja ilmastonmuutokseen sopeutumisessa. Uutena hyötynä on tunnistettu myös maanpuolustuksellinen hyöty.

Suunnitelmassa asetetaan etusijalle Natura-alueilla tehtävät toimenpiteet, ja tässä yhteydessä mainitaan erityisesti suot. Natura-alueilla onkin vielä jäljellä merkittäviä ennallistamistarpeita, mutta osittain siitä syystä, että ennallistamista ei ole voitu toteuttaa, koska se olisi edellyttänyt toimenpiteitä tai aiheuttanut vettymishaittoja myös Natura-alueiden ulkopuolella. Tällaisiin tilanteisiin olisi löydettävä ratkaisuja, jotta Natura-alueiden suokohteet saataisiin kokonaan ennallistettua.

Viitteet:

Aapala, K., Similä, M. & Kuhmonen, A. (toim.). 2025. Soiden ennallistamisopas. Metsähallitus, Luontopalvelut. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 260. 422 s.
<https://julkaisut.metsa.fi/julkaisu/soiden-ennallistamisopas/>

Kareksela, S. ym. 2021. Soiden ennallistamisen suoluonto-, vesistö-, ja ilmastovaikutukset. Vertaisarvioitu raportti. Suomen Luontopaneelin julkaisuja 3b/2021. 108s. <https://doi.org/10.17011/jyx/SLJ/2021/3b>

Sallinen, A. 2023. Aapa mires in transition: exploring hydrological and morphological changes in boreal aapa ecosystems. University of Eastern Finland, Joensuu. (Academic dissertation)
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-4983-7>

Kallio- ja dyyniluontotyypit

Rannikon ja muiden avoimien alueiden luontotyyppejä uhkaa yleisesti umpeenkasvukehitys. Suomessa on saatu hyviä tuloksia niiden tilan parantamisessa aikaisemmin mm. Helmi-ohjelman ansiosta.

Syke pitää tärkeänä, että ennallistamissuunnitelman kallio- ja dyyniluontotyyppiryhmän ennallistamista jatketaan määrätietoisesti kohti asetettuja pinta-alatavoitteita ja turvataan luontotyyppiryhmän ennallistamisen rahoitus ja resurssit. Ennallistamista tarvitaan, koska tämän ryhmän luontotyypeistä monet ovat uhanalaisia ja suojelutasoltaan kaikkein heikompään luokkaan arvioituja.

Perinnebiotoopit

Perinnebiotooppien ennallistamisen ja palauttamisen tavoitepinta-aloja on ennallistamissuunnitelmassa vähennetty huomattavasti suojelutasoarvioinnin mukaisista luonnontieteellisistä arvioista (asiantuntija-arviot).

Syke toteaa, että suunnitelman tavoitteet ovat kannatettavia ja tavoitepinta-alan vähennyksestä huolimatta edelleenkin hyvin kunnianhimoisia, ja riittävillä resursseilla ne voivat olla mahdollisia saavuttaa. Tämä vaatisi Helmi-ohjelman ja/tai vastaavan ohjelman jatkumista ja mittakaavan kasvattamista, jotta luontotyyppien pinta-alaa saataisiin riittävästi kunnostettua. Perinnebiotooppien osalta on myös erityisen tärkeää, että kunnostuksen jälkeiseen jatkuvaan hoitoon varataan riittävät resurssit.

Arot, nummet, pensaikot, (tunturiluontotyytit)

Aroille, nummille ja pensaikoille (sisältää tunturikankaat ja -pajukot) ei ole osoitettu ennallistamistavoitetta vuodelle 2030. Suunnitelmassa todetaan, että *”luontotyyppiryhmän osalta käynnistetään horisontaalisia toimia, joiden sitomista pinta-alatavoitteisiin selvitetään ennallistamissuunnitelman myöhemmissä päivityksissä”*.

Syke pitää tärkeänä, että tunturiluontotyyppiryhmän pinta-alatavoitteita tarkastellaan ennallistamissuunnitelman toimeenpanon jatkovalmistelussa, että ne esitetään seuraavassa ennallistamissuunnitelmassa ja että ne kytketään selkeästi ja vaikuttavasti toimenpiteisiin tunturiluontotyyppien tilan parantamiseksi.

Lajien elinympäristöt

Ennallistamisasetuksen artikla 4:n yhtenä veloitteena on luonto- ja lintudirektiivien lajien elinympäristöjen tilan parantaminen, jota on toteutettava luontotyypeihin kohdistuvien toimien lisäksi. Koska lisäisyyttä ei ole toistaiseksi pystytty arvioimaan, lajien elinympäristöjen ennallistamiselle ei esitetty ennallistamispinta-aloja ja -tavoitteita. Syke pitää tärkeänä, että lajien elinympäristöjen ennallistamista koskevat tietopuutteet pyritään viipymättä poistamaan ja tavoitteet asetetaan seuraavassa ennallistamissuunnitelmassa eli vuoden 2027 aikana.

Kommentit meriekosysteemien ennallistamistavoitteisiin

- artiklan 5 tavoitteisiin vastaaminen
- Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luvut 2–3)

Meriekosysteemeihin liittyvä suunnitelma on hyvin suppea eikä sisällä ennallistamissuunnitelmaa. Aivan oikein on todettu, että keskeistä on ravinnekuormituksen vähentäminen Itämeren valuma-alueella. Samoin vesien sameus on mainittu. Ekosysteemit eivät kuitenkaan voi elpyä eivätkä mitkään ennallistamistoimet voi parantaa vesiluonnon tilaa, jos ravinne- ja kiintoainekuormitus jatkuu nykyisellä tasollaan tai nousee.

Maa- ja metsätalouden on todettu olevan tärkeässä roolissa ravinnekuormituksen vähentämisessä. Toimenpiteenä ehdotetaan mm., että *”vähennetään metsätalouden hajakuormitusta vähentämällä metsänkasvun kannalta tarpeetonta maanmuokkausta ja ojitusta. Esimerkiksi jatkuvapeitteinen metsänkasvatus turvemilla, ranta-alueiden suojavöhykkeet ja soiden ennallistaminen vähentävät kuormitusta vesistöihin.”* Nämä ovat kaikki kannatettavia keinoja.

Metsä- ja vesilainsäädännön muuttaminen on avainasemassa, jotta muutoksia käytännöissä saadaan aikaan. Jo vuosikymmeniä käytössä olleet suositukset ja metsäsertifiointijärjestelmät eivät ole olleet riittäviä metsä- eivätkä vesiluonnon turvaamisessa, eikä

niiden varaan voidaan nytkään laskea ennallistamisasetuksen tavoitteiden toteuttamista (Punntila ym. 2024).

Vesilain muuttaminen mainitaankin suunnitelmassa, mutta metsälain osalta puhutaan vain asian selvittämisestä. Syke katsoo, että suunnitelman tulisi jo sisältää aikomus muuttaa lainsäädäntöä siten, että vesistöjen varsille saadaan sekä luonnon monimuotoisuuden että vesiensuojelun kannalta riittävän leveät suojakaistat ja että jatkuvapeitteinen metsänkasvatus muodostuu pääasialliseksi metsänkäyttötavaksi turvemailla. Jälkimmäiseen toki kannustaa suunnitelmassa mainittu vesilain kunnostusojituksia rajoittava muutos, jota Syke pitää hyvänä ehdotuksena.

Suunnitelman pitäisi sisältää realistinen näkemys siitä, onko maa- ja metsätaloussektorien lainsäädännön muuttaminen – esimerkiksi turvepeltojen viljelyyn, metsäojituksiin ja hakkuusiin liittyvän lainsäädännön muuttaminen – ainut keino parantaa Itämeren tilaa, kun otetaan huomioon myös ilmaston lämpeneminen.

Jos maa- ja metsätalouden haitallisiin vaikutuksiin ei haluta puuttua, se pitää perustella. Toimijat, joille Itämeren ekosysteemien tilalla on arvoa ja merkitystä, voivat perustelujen pohjalta arvioida ennallistamissuunnitelman uskottavuutta ja lainmukaisuutta.

Merialueiden osalta myös paikalliset pistemäiset toimet voivat vaikuttaa yksittäisten luontotyyppiäsiintymien laatuun. Nykyisellään merenpohjan koskemattomuuteen vaikuttavat nopeusrajoitukset ja ankkurointikiellot luonnonsuojelun perusteella ovat erittäin harvinaisia. Ne olisivat helppo ja halpa keino parantaa ja turvata tiettyjen meriluontotyyppien säilyminen.

Viitteet:

Aroviita, J., ym. 2021. *Maa- ja metsätalouden kuormittamien pintavesien tila*. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 45/2021.

Punntila, P., Piironen, T., Pappila, M. & Annala, M. 2024. PEFC- ja FSC-metsäsertifiointistandardien vertailu sekä ekologinen vaikuttavuus lainsäädännön ja tutkimustiedon valossa. *Metsätieteen aikakauskirja* 2024–24013: 46 p. <https://doi.org/10.14214/ma.24013>.

Valtiontalouden tarkastusvirasto 2024. *Vesien- ja merenhoidon ohjaus, rahoitus ja tuloksellisuus: maatalouden ravinnekuormituksen vähentäminen*. VTV:n tarkastuskertomus.

Kaupunkiekosysteemialueiden rajauksiin liittyvät kommentit

- Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 3)

Syke korostaa, että koska viherrakenne ei noudata UCC- tai kuntarajoja, sen tehokas turvaaminen edellyttää suunnittelua myös kaupunkiseudun ja maakuntien tasolla. Nykyinen alueidenkäytön suunnittelujärjestelmä ei kuitenkaan velvoita laatimaan kaupunkiseudullista viherrakennesuunnitelmaa tai yhteistä yleiskaavaa, mikä vaikeuttaa ekologisesti yhtenäisten viherverkostojen säilyttämistä ja niiden strategista kehittämistä koko kaupunkimaisella alueella. MAL-sopimukset, seudulliset strategiat ja maakuntaliittojen ohjelmat sekä -kaavat antavat tähän erinomaisen lähtökohdan.

Kommentit jokien ennallistamistavoitteisiin

- artiklan 9 tavoitteisiin vastaaminen
- Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 3)

Syke pitää jokien ennallistamistavoitteita (artikla 9) tärkeinä Suomen virtavesi- ja vesiluonnon ennallistamisessa. Suunnitelman mukaan (toimenpide 23) on tarkoitus poistaa 55 estettä vuoteen 2030 mennessä. Alustavasti on tarkoitus poistaa 33 estettä vuoteen 2040 mennessä ja samalla selvittää 683 esteen tilanne. Suomessa olisi kuitenkin mahdollista toteuttaa virtavesien ennallistamishankkeita ja esteiden poistamista mahdollisesti nyt asetettua tavoitetta enemmänkin. Toimeenpanossa olisi mahdollista huomioida sekä sosioekonomisia yhteishyötyjä että synergioita muiden ennallistamisasetuksen tavoitteiden kuten vesiluontotyyppien ja vesielinympäristöjen lajeja koskevien tavoitteiden kanssa.

Kommentit pölyttäjäkantojen ennallistamistavoitteisiin

- Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 3)

Vaikka Suomessa ei ole havaittu pölyttäjien laajamittaista vähenemistä, niiden joukossa on paljon uhanalaisia sekä taantuneita lajeja, jotka tarvitsevat vaikuttavia suojelutoimia.

Maatalousindikaattoreiden valintaan ja turvemaan määritelmään liittyvät kommentit

- Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 3)

Maatalouskäytössä olevien turvemaiden vettämis- ja ennallistamistavoitteet lasketaan käyttäen määritelmää ”40 cm paksu turvema, joka saa maataloustukea”. Syken mielestä ennallistamissuunnitelmassa tulisi käyttää KHK-inventaarion mukaista turvemaan määritelmää, joka kattaa myös 30 cm turvekerroksen maat. Yleensä suoluontotyyppien ylläpitämä lajistollinen monimuotoisuus on sitä suurempi, mitä ohuempi turvekerros on. Tämän takia ohutturpeisia alueita ei pitäisi rajata vettämistoimien ulkopuolelle.

Metsäindikaattoreiden valintaan liittyvät kommentit

- Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 3)

Syke pitää perusteltuna ratkaisuna sitä, että metsäindikaattoreista jätettiin pois valinnainen indikaattori ”orgaanisen hiilen määrä”.

Kommentit heikentämättömyysvelvoitteen kansallisen toimeenpanon ja joustavaan soveltamiseen.

- Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto luku 6. Heikentämättömyysvelvoitteen kansallista toimeenpanoa valmistellaan erillisessä lakihankkeessa (<https://ym.fi/hankesivu?-tunnus=YM022:00/2025>), josta järjestetään oma erillinen lausuntokierros valmistelun edetessä.

On hyvä, että heikentämättömyysvelvoite otetaan vakavasti ja että kansallisesti mietitään keinoja olla heikentämättä hyvässä tilassa olevia luontotyyppien ja lajien elinympäristöjä. Joustavan soveltamisen kompensatiomallista on mahdollista rakentaa toimiva. Luonnon-suojelulaki ja ympäristöministeriön asetus vapaaehtoisesta ekologisesta kompensatiosta

sisältävät jo hyvät tieteellisesti perustellut säännöt ja periaatteet luonnonarvohehtaarien laskemisesta sekä heikennysten että hyvitysten määrittämisestä. Näitä samoja laskentäsääntöjä on järkevää käyttää myös ennallistamisasetuksen mukaisessa hyvittämisessä.

Syke pitää hyvänä, että YVA-lakia ollaan muuttamassa YVA-direktiivin mukaiseksi siten, että osana YVA-menettelyssä selvitettäviä ympäristövaikutusten lievennyskeinoja selvitetään mahdollisuus ekologiseen kompensaatioon. Tämä ei vielä velvoita kompensaation tekemiseen, mutta auttaa hahmottamaan hankkeen aiheuttamien luontohaittojen kokonaisuutta ja luontohaittojen välttämisen-, vähentämisen- ja hyvitysmahdollisuuksia osana lieventämishierarkiaa.

Toimenpiteessä 37 on hyvin nostettu esiin se, että luonnonsuojelulakia on tarpeen arvioida uudelleen luontodirektiivin luontotyyppisuojelelun osalta. Sen todetaan edellyttävän kokonaisvaltaista lainsäädännön arviointia ennallistamisasetuksen toimeenpanon ja heikentymättömyysvelvoitteen soveltamisen kannalta (LSL suojele vs. muut lait, esim. metsälaki ja alueidenkäyttölaki). Luonnonsuojelulain luontotyyppien (65 ja 66 §) lisäämistarpeesta annetaan esimerkkinä pienialaiset huurresammallahteet ja Etelä-Suomen letot.

Kaikkien hyvässä tilassa olevien luontotyyppien huomiointi maankäytön suunnittelussa ja siihen liittyvässä sääntelyssä ja hankkeiden luvituksessa on tarpeen. Erityisesti tulisi luonnonsuojelulaissa huomioida kattavammin erinomaisessa ja hyvässä tilassa olevat ensisijaisesti suojeltavat luontotyypit (priority habitat type). Samalla näiden kohteiden suojelelun rahoitusmekanismeja tulee kehittää.

Toimenpiteessä esitetty luonnonsuojelulain korvaus-, tuki- ja avustuskeinojen selvittäminen ja kehittäminen kokonaisvaltaisesti ja yhdessä muiden tukikeinojen kanssa on erittäin tarpeellinen toimi ennallistamissuunnitelman toteutettavuuden ja hyväksyttävyyden kannalta. Esitettyjen kompensaatiokytkösten lisäksi luontotyyppien palauttamiseen ja kunnostukseen tulisi kehittää mekanismeja luontokrediittien ja luonnonarvokaupan näkökulmasta. Tiettyjen metsäluontotyyppien (esim. lehdot, jalopuumetsät, raviini- ja rinnelehdot, metsäluhdot) ennallistamisessa ja palauttamisessa voidaan edistää myös artiklan 13 tavoitteita istuttamalla jalopuita lehtopohjille ja tervaleppiä vesitaloudeltaan ennallistettuihin luhtiin monimuotoisuuden tilaa parantamaan.

Kommentit toimenpideluonnoksista

Kommentit erityisesti luontotyyppi ja lajitavoitteita (artikla 4) sekä jokien vapauttamista (artikla 9) tukeviin toimenpiteisiin

- Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)

Luontotyypit

Suuri osa kaikesta Suomen ennallistettavasta tai toimenpiteiden piiriin tulevasta pinta-alasta on sisävesiä. Heikentyneessä tilassa olevan pinta-alan ennallistamisen tavoite kaikkien luontotyyppiryhmien osalta (erityisesti 30 % vuoteen 2030 mennessä) nojaa vahvasti vesien- ja merenhoidon suunnitelmien toimeenpanon toteutukseen ja vahvistamiseen. Onko uskottavaa, että niiden toimeenpano vahvistuisi niin, että se näkyisi jo vuoteen 2030 ja seuraavaan luontodirektiivin suojelelutasoarviointiin mennessä paranevana kehityksenä?

Vesien- ja merenhoidon suunnitelmat ovat asiantuntevasti laadittuja ja sisältävät kaikki merkittävät, oikeaan suuntaan vievät toimenpiteet. Vesienhoidon suunnitelmat eivät kuitenkaan nykyisellään riittävästi huomioi pienvesiä, joihin kuuluu myös useita luontodirektiivin luontotyypppejä, eikä ennallistamissuunnitelmassa ole toistaiseksi osoitettu erikseen toimenpiteitä pienvesien tilan parantamiseksi.

Ongelma on, että suunnitelmat eivät ole sitovia vaan rahoituksesta ja vapaaehtoisuudesta riippuvaisia. Vesien tilan parantamisen toimet tehdään maa-alueilla eli soilla, pelloilla ja metsissä. Metsät eivät vielä sisälly ennallistamissuunnitelmaan, eikä ruuantuotannossa olevia turvemaita aiota ennallistaa. Laaja-alaisten suoluontotyyppien osalta halutaan tyytyä ennallistamaan enimmillään 30 prosenttia niiden ei-hyvässä tilassa olevasta pinta-alasta. Nyt lausunnolla olevan suunnitelman ja toimenpideluonnoksen pohjalta jää epäselväksi, mikä todella johtaisi vesien tilan paranemiseen.

Keskeinen osa uskottavaa kansallista ennallistamissuunnitelmaa olisi realistinen arvio siitä, voidaanko vesiä koskevat tavoitteet saavuttaa sääntelemättä maa- ja metsätaloutta nykyistä vaikuttavammin eli siten, että varmistetaan vesienhoitosuunnitelmissa listattujen toimien toteuttaminen. Nämä toimet liittyvät esimerkiksi turvepeltojen viljelyyn, metsien ja soiden kunnostusajituksiin ja hakkuisiin.

Jos maa- ja metsätalouden haitallisiin vaikutuksiin ei haluta puuttua, se pitää perustella. Toimijat, joille Suomen sisävesien tilalla on arvoa ja merkitystä, voivat perustelujen pohjalta arvioida suunnitelman uskottavuutta ja lainmukaisuutta. Suunnitelma voisi kommentoida sitä, miten ja miksi kansalaispaneeli kannusti aloittamaan Suomen luonnon tilan parantamisen nimenomaan järvistä. Ovatko järvet kenties suomalaisten hyvinvoinnille, kulttuurille ja omaisuuden arvolle erityisen tärkeitä?

Sinänsä hyvin toimineille METSO- ja Helmi-ohjelmille on annettu iso rooli luontotyyppien ennallistamisen toteuttamisessa. Kun rahoitus on kuitenkin monin paikoin suunnitelmassa kin todettu riittämättömäksi, on arvioitava, riittääkö suunnitelma nykyisellään täyttämään 4 artiklan ennallistamistavoitteet.

Toimenpiteessä 1 (Helmi-elinympäristöohjelman laajentaminen ja tehostaminen) on suunnitelmassa esitetty vuosittainen 4 000–5 000 hehtaarin lisätavoite valtion monikäyttömetsojen soiden ennallistamiseen, mikä on tarpeellinen lisä. Samoin ehdotus vesien palauttamisen tehostamisesta on tarpeen, kun Helmi-ohjelman tavoitteesta vuoteen 2030 on vielä 70 % saavuttamatta (Kovanen ym. 2026). Lisäiseksi tavoitteeksi olisi syytä ottaa myös Helmi-ohjelman toimenpiteen soiden ennallistamisesta yksityismailla tehostaminen, sillä asetetusta 20 000 hehtaarin ennallistamistavoitteesta oli vuoden 2025 loppuun mennessä toteutunut vasta 253 hehtaaria (Kovanen ym. 2026).

On positiivista, että perinnebiotooppien merkitys monimuotoisuuden turvaamisessa huomioidaan ja että niille esitetään nykytasoon verrattuna suhteellisen mittavia ennallistamistoimenpiteitä ja pinta-alan palauttamista. On tärkeää vaikuttaa CAPin seuraavaan kauteen niin, että sen toimet tukevat perinnebiotooppien säilymistä paremmin. Tukiehdot tulisi sovitaa paremmin perinnebiotooppien säilymistä ja pinta-alan kasvattamista tukeviksi. CAP on perinnebiotooppien hoidon keskeisin rahoituskanava. Jatkossa sen tueksi tarvitaan kuitenkin myös muita keinoja, jotta ennallistamistavoitteet voidaan saavuttaa.

Suunnitelmassa on esitetty useita suoluonnon tilan parantamisen kannalta keskeisiä toimenpiteitä. Artikla 4:n toimenpiteistä useimmat ovat tärkeitä myös suoluontotyyppien kannalta (kuten toimenpiteet 1, 2, 3, 5, 7 ja 8). Suoluonnon tilan parantamiseen kytkeytyvät

myös monet muut suunnitelmassa esitetyt toimenpiteet, kuten vesi- ja merivesiekosysteemien ennallistamista tukevat toimenpiteet, joilla edistetään valuma-alueiden ja yhtenäisten maa-alueiden ennallistamista (toimenpiteet 11, 13 ja 14), ja metsäekosysteemien toimenpiteet (toimenpiteet 27, 28, 29, 30 ja 31). Edelleen suoekosysteemien kannalta erityisen kannatettavia ja välttämättömiäkin ovat myös lainsäädännön kehittämistä koskevat toimenpiteet (33, 34, 35, 37, 39). Suoluontotyyppien osalta tarvetta on myös edelleen paikata tiedon puutteita (toimenpiteet 41 ja 42). Keinovalikoima on siis hyvin laaja ja olennaista on hyvä kokonaissuunnittelu, eri maanomistajaryhmien ja toimijoiden kiinteä yhteistyö sekä riittävä resurssointi, jotta lopputulos on mahdollisimman monivaikutteinen ja kustannustehokas.

Soiden käyttöön liittyy myös toimenpide 39 ”*Rahkasammaleen korjuuta koskevan sääntelymekanismin kehittäminen*”, joka on sinänsä tarpeellinen ja tulee toteuttaa ennallistamissuunnitelmasta riippumatta. Rahkasammalen korjuu on nykyisellään suoekosysteemiä ja suoluonnon monimuotoisuutta heikentävää toimintaa (Laine-Petäjäkangas ym. 2024). Rahkasammalen korjuu lisää tarvetta suoekosysteemien ennallistamiseen ja palauttamiseen.

Kallio- ja dyyniluontotyyppien osalta olisi tarpeellista kuvata tarkemmin toimenpiteitä, joilla saadaan niiden tilaa parannettua. Nykyisellään suunnitelmasta ei vielä riittävästi selviä, miten ennallistamistavoitteet aiotaan saavuttaa. Dyyniluontotyytit mainitaan neljän toimenpiteen alla yleisellä tasolla, ja rannikon luontotyyppieihin kohdistetaan toimia myös merenhoiton suunnitelmassa. Dyyniluontotyyppien ennallistamisen toimeenpanon priorisointia Natura-alueilla on tärkeää edistää. Kallioluontotyypeistä ei sen sijaan ole edes mainintaa. Esimerkiksi rantaelinympäristöjen kunnostus ja hoito, johon kuuluu myös tämän luontotyyppiryhmän luontotyyppiejä, on mainittu Helmi-ohjelmaa koskevassa toimenpiteessä (toimenpide 1). Siinä tavoitellaan rantaluontotyyppien kunnostusmäärän kasvattamista 100 kohteella. Esitetyt toimenpiteet eivät todennäköisesti ole vielä riittäviä ennallistamisasetuksen pinta-alatavoitteiden saavuttamiseen tällä luontotyyppiryhmällä.

Luontodirektiivin metsäluontotyyppiejä koskevat tavoitteet ja pinta-alat puuttuvat ennallistamissuunnitelmasta. Lausuntojohdannon mukaan metsäisten luontotyyppien tulkinta ja rajaukset määrittyvät valmisteluvaiheessa muodostettavien linjausten pohjalta ennen ennallistamissuunnitelmaluonnoksen toimittamista komissiolle.

Useissa suunnitelman toimenpiteissä esiintyy kuitenkin viittauksia metsäluontotyyppieihin, kuten esimerkiksi toimenpiteessä 2: *METSolla suojellaan boreaalisia luonnonmetsiä niiden pinta-alan palauttamiseksi ja heikentämättömyyden turvaamiseksi (kriteerit täyttävät kohteet)*. Tämä on epäjohdonmukaista. Ollaan siis tilanteessa, jossa metsäluontotyypeille on suunniteltu toimenpiteitä, vaikkei ole tietoa luontotyyppien tavoitepinta-aloista eikä määritelmien tulkinnoista. Toimenpiteiden riittävyttä on näin ollen vaikeaa arvioida.

Suunnitelman kustannuksia koskevassa kohdassa mainitaan erityisesti direktiiviluontotyyppi boreaaliset luonnonmetsät: *”Mitä suurempaa boreaalisten luonnonmetsien ennallistamisen pinta-alaa tavoitellaan, sitä merkittävimmiä vaikutukset hakkuumahdollisuuksiin kasvavat.”* Boreaalisten luonnonmetsien tilan parantamisesta annetaan yksipuolinen, vain kustannuksia korostava kuva ja unohdetaan niiden ennallistamisen lukuisat hyödyt monimuotoisuuden turvaamisen sekä ilmastotavoitteiden saavuttamisen kannalta (esim. Akujärvi ym. 2026). Ennallistamissuunnitelmassa ei nykyisellään tuoda esille riittävästi luontotyyppien ennallistamisen yhteishyötyjä, joita saadaan mm. ilmastomuutoksen hillinnässä ja sopeutumisessa.

Toimenpiteeksi metsäluontotyypeille on nostettu erikseen ”*mukautettujen metsänkäsittelymenetelmien kehittäminen ja toimeenpano direktiiviluontotyypeille*” (toimenpide 8). Toimenpide koskee direktiiviluontotyypeistä lehtoja, puustoisia soita sekä metsäisiä dyynnejä, joilla on kaikilla ei-hyvässä tilassa olevaa pinta-alaa. Toimenpiteen tavoitteena on metsänkäsittelyn kehittäminen siten, että se yhteensovittaa kannattavaa puuntuotantoa ja luontotyyppien hyvän tilan saavuttamista ja ylläpitämistä. Käsittelymenetelmien kehittämistä kuvataan ennallistamissuunnitelmassa prosessina, jossa tavoitteita toteutetaan metsän- ja luonnonhoidon suosituksia päivittämällä ja jalkauttamalla niitä metsäammattilaisille ja metsänomistajille. Syke pitää käsittelymenetelmien kehittämistä ja metsänhoidon suositusten päivittämistä tärkeänä. On kuitenkin huomattava, että toimenpiteen onnistuneeseen toteuttamiseen liittyy vahvasti se, miten hyvää tilaa tulkitaan näillä luontotyypeillä. Ei-hyvässä tilassa oleva lehtopinta-ala on tällä hetkellä suuri Suomessa, ja ennallistamisasetuksen ja luontodirektiivin tavoitteiden saavuttaminen (luontotyyppien hyvän tilan ja suotuisan suojelutason saavuttaminen) voi olla käytännössä haastavaa, jos lehtojen osalta toimeenpanossa nojataan vain informaatio-ohjaukseen. Mukautetuista metsänhoitomenetelmistä voisi säätää metsälaissa.

Merkittävin osa ennallistamissuunnitelman tunturiluontotyypeistä esiintyy Ylä-Lapissa saamelaisten kotiseutualueella. Tunturiluontotyyppien tilan heikkenemisen syyt kytkeytyvät porojen laidunpaineen säätelyyn ja samoilla alueilla tapahtuvan muun maankäytön vaikutuksiin sekä lisäksi kumulatiivisiin vaikutuksiin, joita eri suunnitelmat ja hankkeet yhdessä ilmastonmuutoksen kanssa saamelaisten kotiseutualueella aiheuttavat.

Ennallistamissuunnitelmassa jo lueteltujen kannatettavien toimien (toimenpide 4) lisäksi on syytä huomioida, että alueesta suuri osa on valtion omistuksessa ja koostuu tunturipaljan ohella pohjoisboreaaliseen metsäkasvillisuusvyöhykkeeseen kuuluvista metsistä. Metsätalous on osaltaan saanut aikaan porojen liikalaidunnusta, koska tärkeät talvilaitumet ja luppometsät on hävitetty avohakkuissa havumetsävyöhykkeeltä. Turismi – esimerkiksi moottorikelkkailu, mönkijäsafarit, metsästysmatkailu ja leiriytyminen laidunalueilla – johtaa siihen, että porot laiduntavat entistä enemmän suojelualueilla.

Ennallistamissuunnitelmaa tukevin toimina tulisi saamelaisten kotiseutualueella suojella kaikki hyvässä tilassa olevat boreaaliset luonnonmetsät ja alkaa ennallistaa sekä palauttaa käsiteltyjä talousmetsiä porolaitumiksi ja luppometsiksi. Tämä olisi taloudellisesti ja ekologisesti mielekäs tapa suojeluhehtaarien kerryttämiselle. Valtion laaja omistus takaa mahdollisuudet toimien nopeaan kohdentamiseen. Toimenpiteellä voidaan tukea Suomen kansallisia sitoumuksia alkuperäiskansojen osalta ja samalla vähentää laidunpainetta paljakan luontotyypeissä.

Lajit

Lajien elinympäristöjä koskevien ennallistamistoimenpiteiden osalta ennallistamissuunnitelmaa jää vielä hyvin puutteelliseksi. Sen sijaan vieraslajeja koskevia toimenpiteitä ja informaatio-ohjauksen kehittäminen tietyille lajeille ja lajiryhmille on huomioitu.

Suunnitelman puuttumista perustellaan sillä, että ”*osa lajien elinympäristöihin liittyvistä tarpeellisista suojelu- ja hoitotoimenpiteistä kohdentuu direktiiviluontotyyppiesiintymien ulkopuolelle eli ne ovat lisäisiä tai osittain lisäisiä*” ja lisäisyyttä on vaikeaa arvioida. Nämä lisäiset toimenpiteet luvataan tunnistaa, tehdä niille kokonaissuunnitelma sekä sovittaa aika-tila, minkä jälkeen niillä täydennetään kansallista ennallistamissuunnitelmaa. Syke pitää tärkeänä, että lajien elinympäristöjä koskevien toimenpiteiden osalta käynnistetään viipymättä selvitys, jossa huomioidaan myös yhteishyödyt muiden asetuksen tavoitteiden ja velvoitteiden toimeenpanossa.

Jokien vapauttaminen

Artikla 9 velvoittaa jäsenmaita kartoittamaan pintavesien kytkeytyneisyyden keinotekoisia esteitä ja suunnittelemaan vanhentuneiden esteiden poistaminen. On tärkeää, että artiklan 9 mukaisessa kansallisessa toimeenpanossa huomioidaan laajemmin erilaisia näkökulmia kuin puhtaasti vain kartoittamiseen ja esteiden raportointiin liittyviä velvoitteita ja kehittämistä. Toimeenpanon pääpainon tulisi olla purettavien esteiden poistamisessa eli virtavesien vapauttamisessa. Artiklan 9 toimeenpanoon kuuluu asetuksen mukaisesti myös tulvasanteiden luonnollisten toimintojen ennallistaminen, joka voitaisiin kytkeä ennallistamissuunnitelmassa nyt esitettyä vielä konkreettisemmin tulvadynamiikasta riippuvaisten luontodirektiivin luontotyyppien tilan parantamiseen ja palauttamiseen.

Viitteet:

Akujärvi, A., ym. 2026. The relationship between tree carbon dynamics and the occurrences of epiphytes of conservation concern in boreal unmanaged forests. Eur. J. Forest Res. 145, 30 (2026). <https://doi.org/10.1007/s10342-025-01867-1>

Kovanen, T., Anttila, S. & Appelgren, P. (toim.) 2026. Helmi-elinympäristöohjelman vuosikatsaus 2025. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 20:1–85.

Laine-Petäjäkangas, A. ym. 2024. Rahkasammalesta ilmastoviisas kasvualusta - mahdollisuudet kokonaiskestävään korjuuseen (RahKoo) -hankkeen loppuraportti. GTK tutkimustyöraportti 80/2024.

Kommentit erityisesti meri- ja vesiekosysteemien (artikla 5) ennallistamista tukeviin toimenpiteisiin

- Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)

Meriekosysteemien osalta kansallinen ennallistamissuunnitelma nojautuu puhtaasti (1) vesien- ja merenhoidon toimenpideohjelmaan 2027–2033 ja (2) valuma-alueen ennallistamistoimenpiteisiin. Vaikka nämä molemmat sisältävät kattavan ja tehokkaan valikoiman toimenpiteitä, erityisesti vesien- ja merenhoidon toimenpideohjelmien toimeenpano on vuosien ajan osoittautunut alimitoitetuksi. Vesipuitedirektiivi on ollut voimassa vuodesta 2000 ja meristrategiadirektiivi vuodesta 2008. Vain osa suunnitelmien sisältämistä toimenpiteistä on todellisuudessa toteutunut. Tämä koskee sekä valuma-alueen toimenpiteitä (mm. maa- ja metsätalouden ravinne- ja kiintoainekuormituksen vähentäminen), rannikon toimenpiteitä (mm. ruoppauksien ohjaus) että meritoimenpiteitä (mm. suojelualueet, veneilyn nopeusrajoitusalueet). On suuri riski, että ennallistamisen tavoitteet eivät riittävästi etene epävarmojen ja osittain toteutuvien toimenpiteiden avulla. Onko jatkaminen aiemalla tavalla ja ennen käytetyin keinoin kehitystä riittävästi vauhdittava vai vaatimattomiin tuloksiin tyytyvä suunnitelma?

Valuma-alesuunnittelun tuominen osaksi normaaleja suunnitteluprosesseja ja kannusjärjestelmiä on kannatettava ja tarpeellinen toimenpide, joskin suunnitelmassa voitaisiin tarkemmin kertoa, miten tämä aiotaan toteuttaa. ”*Osaksi normaaleja suunnitteluprosesseja*” antaa ymmärtää, että tavoitteena on muutakin kuin mainitut informaatio-ohjaus ja kehittämishankkeet. Normaalit suunnitteluprosessit voivat konkreettisesti tarkoittaa maankäytön suunnittelua maakunta- ja kuntatasolla, ja normaalit kannusjärjestelmät tarkoittanevat maa- ja metsätalouden tukia.

Toimenpiteet 13 ja 14 linkittyvät vahvasti myös soiden ennallistamiseen ja suojeluun, joiden toimeenpanossa valuma-aluelähtöinen suunnittelu ja yhtenäiset maa-alueet ovat keskeisiä lähtökohtia. Näitä yhteisiä hyötyjä olisi hyvä tuoda esiin suunnitelmaa toteutettaessa.

Kommentit kaupunkiekosysteemialueiden kaupunkivihreää ja latvuspeittoa lisääviin toimenpiteisiin (artikla 8)

- Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)

Kaupunkien viherryttämistoimenpiteillä ja viherverkoston kytkeytyneisyyden parantamisella voidaan saavuttaa merkittäviä hyötyjä asukkaiden hyvinvoinnille, terveydelle ja elinympäristön laadulle. Viheralueet lisäävät viihtyisyyttä, edistävät liikkumista, tukevat lasten hyvinvointia ja luontosuhteen kehittymistä sekä parantavat kaupunkiluonnon saavutettavuutta. Samalla ne vahvistavat ilmastomuutokseen sopeutumista vähentämällä lämpösaareilmiötä, parantamalla hulevesien hallintaa, ilmanlaatua ja pienvesien tilaa sekä lisäämällä kaupunkien sään ääri-ilmiöiden kestävyyttä.

Suomalaisissa kaupungeissa on edelleen runsaasti alkuperäisiä luontotyyppejä, joiden säilyminen on luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeää. Rakentaminen näihin ympäristöihin heikentää merkittävästi monimuotoisuutta, etenkin Etelä-Suomen kasvavissa kunnissa, joissa sijaitsee useita kansallisesti erittäin uhanalaisia luontotyyppejä. Kaupunkivihreään kuuluu myös rakennettuja luontotyyppejä, joiden ekologisen laadun arviointiin on kehitetty omat kriteerinsä (Jalkanen ym. 2026). Kaupunkiluonnon lisäksi kunnilla on merkittävä rooli ennallistamisasetuksen metsäekosysteemejä koskevien tavoitteiden edistämisessä.

Nykyisten viheralueiden ja erityisesti ekologisesti laadukkaiden luontotyyppien säilyttäminen tulee asettaa kansallisen ennallistamissuunnitelman ensisijaiseksi tavoitteeksi myös kaupunkiariklan 8 toimeenpanossa. Rakentamista ja uusia maankäytön aluevarauksia tulee ohjata siten, että viherpinta-alan väheneminen jää mahdollisimman vähäiseksi kaikissa kaupunkiekosysteemeissä, myös aluerajauksen ulkopuolelle jääville alueille. Myös jo vahvistettujen asemakaavojen toteutuksessa tulee pyrkiä minimoimaan viheralueiden menetykset, sillä ne lisäävät tarvetta korvaaville ennallistamistoimille muualla.

Kunnat joutuvat tasapainoilemaan rakentamisen ja viheralueiden säilyttämisen välillä. Jos taloudelliset kannustimet eivät huomioi kaikkia viheralueiden hyötyjä, ne vääristävät päätöksentekoa suosien liian usein rakentamista. Erityisesti täydennysrakentaminen vähentää puustoa ja läpäiseviä maapintoja. Kaupunkivihreän ja latvuspeiton kokonaisuheikentymättömyyden turvaaminen vuodesta 2030 alkaen edellyttää kansallista lainsäädäntöä, tehokkaita ohjauskeinoja, riittäviä taloudellisia kannustimia sekä kaikkien keskeisten toimijoiden, kuten valtion viranomaisten, kuntien, maanomistajien ja rakennusalan sitoutumista tavoitteiden saavuttamiseen. Tämä työ on luontotavoitteiden lisäksi tärkeää esimerkiksi tulvasuojelun sekä kaupunkilaisten omaisuuden ja terveyden turvaamiseksi.

Viitteet:

Jalkanen ym. 2026. Rakennetun ympäristön luontotyytit ja niiden ekologisen tilan arviointi. Green Building Council Finland. ISBN 978-952-64-9671-9 (PDF). <https://figbc.fi/julkaisut/rakennetun-ympariston-luontotyytit-ja-niiden-ekologisen-tilan-arviointi>

Kommentit erityisesti pölyttäjäkantojen ja maatalousekosysteemien ennallistamista tukeviin toimenpiteisiin (artiklat 10 ja 11)

- Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)

Maatalousympäristöjen ja pölyttäjäkantojen ennallistamisen toimenpiteistä osalla tiedetään olevan voimakkaampia ja osalla lievempiä positiivisia vaikutuksia.

Ympäristökesantojen sekä pientareiden ja muiden viljelemättömien reuna-alueiden lisääminen ovat peltoluonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeimpiä toimenpiteitä. Ne edistävät myös kaikkien ennallistamisasetuksessa seurattavien maatalousympäristön indikaattoreiden, eli maisemapiirteiden, niittyperhosten, lintujen ja pölyttäjien, arvojen nousua.

Syke korostaa, että pientareiden osalta pinta-alatavoitteen tulisi olla kunnianhimoisempi kuin toimenpideluonnoksessa on esitetty. Viljelemättömät pientareet ovat vähentyneet vuosikymmenten ajan. Arviot pientareiden nykyisestä pinta-alasta vaihtelevat, koska nykyinen maatalouspolitiikka ei sisällä velvoitteita tai kannusteita pientareiden jättämiseen lukuun ottamatta vesistöjen varsien suojavyöhykkeitä. Vuonna 2024 julkaistussa tuottajajärjestöjen luonnon monimuotoisuuden tiekartassa piennaralaksi arvioitiin 40 000 hehtaaria. Lisäksi suojavyöhykkeitä on noin 7000 hehtaaria. Ennallistamissuunnitelman tavoite, jonka mukaan viljelemättömiä reuna-alueita tulisi olla 2,2 % käytössä olevasta maatalousmaasta, tarkoittaa noin 50 000 hehtaaria pientareita ja reunakaistoja, mikä ei toisi juurikaan lisäystä nykytilanteeseen. Onkin välttämätöntä varmistaa, että toimenpide lisää pientareiden alaa nykytilanteeseen verrattuna.

Ympäristökesantojen osalta ennallistamissuunnitelman yhteenveto ei esitä tavoitepinta-alaa. Tavoitteena tulisi olla, että ympäristökesannot kattavat vähintään 10 % käytössä olevasta maatalousmaasta. Suurin osa alasta tulisi olla pitkäaikaisia kesantoja.

Maatalousmaiseman pienipiirteisyyden lisääminen on myös tärkeä toimenpide maatalousluonnon monimuotoisuuden kannalta. Ennallistamissuunnitelmassa tulisi sitoutua monimuotoisuuden kannalta tärkeiden maisemapiirteiden säilyttämiseen ja lisäämiseen. Toimenpideluonnoksen perusteella suunnitelmassa kuitenkin sitouduttaisiin ainoastaan selvitykseen maisemapiirteiden määrästä, sijainnista ja niitä tukevista politiikkatoimista. Vaarana on, ettei selvitys johda konkreettiseen muutokseen maisemapiirteiden säilyttämisessä ja lisäämisessä.

Talviaikaisella kasvipeitteellä ja syysviljoilla on vain lieviä positiivisia vaikutuksia peltoluonnon monimuotoisuuteen, eikä niiden sisällyttäminen ennallistamissuunnitelman toimenpiteisiin ole mielekäästä. Talviaikaisen kasvipeitteen osuus on lisääntynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana ja on nykyisin yli 50 % käytössä olevasta maatalousmaasta. Ennallistamissuunnitelman puitteissa luotavat taloudelliset kannusteet tulisi suunnata luonnon monimuotoisuuden kannalta tehokkaampiin toimenpiteisiin.

Turvemaiden vedenpinnan nostamiseen tähtäävän toimenpiteen osalta on epäselvää, kuinka laajasti toimenpide kohdistuu maatalouskäytössä oleville turvemaille. Luvun 3 mukaan Suomi pyrkii hyödyntämään ennallistamisasetuksen joustoja, joiden perusteella turvemaiden vettämisvaatimuksia voidaan täyttää myös muussa kuin maatalouskäytössä olevilla turvemaille. Suunnitelman mukaan *”aktiivisessa ruuantuotannossa olevia turvepeltoja ei lähtökohtaisesti vetetä”*. Riittävätkö heikkotuottoiset tai käytöstä poistuneet maatalousmaat ja muut kuin maatalousmaat vettämistavoitteen saavuttamiseen? Jos maatalouskäytössä olevien turvemaiden vettämisvaatimus täytetään osittain suometsiä

ennallistamalla, on tärkeää varmistua siitä, että toimet tuovat aidosti lisäarvoa eivätkä mahdollista tuplalaskentaa.

Suunnitelman mukaan viljelystä vapaaehtoisesti poistuvien turvepeltojen passiivista ennallistamista edistetään lopettamalla ojien kunnostaminen tai ylläpito. Näiden peltojen aktiiviseen ennallistamiseen olisi kuitenkin syytä kannustaa, koska turvepeltojen päästöt ovat suuret eikä yhden kerran tehtävä ojien tukkiminen ole kohtuuttoman kallista. Passiivisen ennallistumisen onnistuminen voi turvepeltojen kohdalla olla epätodennäköistä, sillä pelto-ojat ovat usein voimakkaasti virtaavia, mikä estää niiden umpeutumista.

Toimenpide turvepeltojen kestävien maatalouskäytäntöjen edistämiseksi sisältää sekä monimuotoisuuden lisäämisen että kasvihuonekaasupäästöjen hillitsemisen kannalta heikkoja toimia, erityisesti talviaikainen kasvipeite turvepelloilla. Turvepeltojen ennallistamiseksi ei tulisi lukea näin tehottomia toimia. Monivuotiset nurmet toimisivat paremmin hiilinieluina, ja suoluonto palaa vain vetetylle maalle.

Ennallistamistarpeen kasvattaminen samaan aikaan ennallistamisen kanssa ei ole järkevää, joten uusien turvemaiden raivaamista pelloiksi tulisi rajoittaa esimerkiksi maankäytön muutosmaksulla, säätämällä raivaaminen luvanvaraiseksi tai kieltämällä se kokonaan.

Kommentit erityisesti metsäekosysteemien ennallistamista tukeviin toimenpiteisiin (artikla 12)

- Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)

Metsäindikaattoreiden tyydyttäviä tasoja ei ole vielä tarvinnut määritellä, vaan se tehdään asetuksen mukaisesti vuoteen 2030 mennessä. Talousmetsiin ehdotettuja toimenpiteitä tarkastellessa ja niiden riittävyttä arvioitaessa tämä on hyvä pitää mielessä. Jos tyydyttävät tasot asetetaan kovin alhaisiksi, hyödyt luonnon monimuotoisuudelle eivät ole riittäviä ja toimenpiteiden vaikuttavuus jää heikoksi.

Metsän- ja luonnonhoidon kehittämiseen liittyvät toimenpiteet ovat tärkeitä metsäekosysteemien ennallistamiseen liittyvien tavoitteiden toteutumiseksi. Metsänhoidon säännöt vaikuttavat keskeisesti myös Suomen puro-, joki-, järvi- ja meriluontoon.

Ennallistamissuunnitelmassa ehdotettu toimenpidekokonaisuus ei kuitenkaan painotu vaikuttavimpiin toimenpiteisiin ja korostaa mm. paljon informaatio-ohjausta. Metsälaki on keskeinen metsätalouden ohjauskeino. On hyvä, että selvitetään metsien tärkeiden rakennepiirteiden ja uudistushakkuun läpimitta- ja ikärajojen sisällyttämistä metsälakiin sekä sitä, miten metsälaissa pitäisi säännellä metsänkäsittelyä direktiiviluontotyypeillä. Myös metsätuholain muutoksen selvitys on kannatettavaa. Olennaista on, että muutokset ovat ekologisesti riittäviä. On erinomaista, että ojitusten, suojavyöhykkeiden jättämisen ja hakuiden tiukempi sääntely metsälaila on jo mainittu, mutta nämä muutokset on jätetty lisäselvitysten varaan, ilman niiden ansaitsemaa painoarvoa suunnitelmassa. Myös metsätalouden kannustejärjestelmän muutostarpeiden selvitys on kannatettavaa, mutta suunnitelman kuvaus jättää toimenpiteen kuvauksen yleispiirteiseksi.

Nykyisenkaltainen metsätalouden tukijärjestelmä soveltuu ennen kaikkea jaksolliseen eli avohakkuihin perustuvaan metsänkasvatukseen (VTV 2023). Olennaista olisikin, että kannustejärjestelmää hyödynnettäisiin vahvemmin metsien monimuotoisuuden tukemiseen puuntuotannon tehostamisen sijaan. Talousmetsien luonnonhoidon tukemiseksi on

ehdotettu lainsäädännön ja tukijärjestelmän yhdistelmää, jossa luonnonhoidon perustaso asetettaisiin lainsäädännössä ja perustasoa kunnianhimoisempaan luonnonhoitoon kannustettaisiin tuilla (Lintunen ym. 2026).

Suunnitelma kuvaa metsäindikaattoreiden tilan parantamisen toimenpiteitä hyvin yleisellä tasolla. Esitetyt toimenpiteet perustuvat pitkälti jo olemassa olevaan keinovalikoimaan. Keskeistä olisi, että metsätalouden luonnonhoidon keinot nostettaisiin ennallistamissuunnitelman myötä ekologisesti riittävälle tasolle (Lintunen ym. 2026). Toimenpiteet tukevat nykyisenkaltaista metsätaloutta, ja esimerkiksi jatkuvapeitteinen metsänsäätely mainitaan suunnitelmassa lyhyesti vain talousmetsälehtoihin, turvemaihin ja suojakaistoihin liittyen.

Ennallistamissuunnitelman tulisi esittää ratkaisuja nykyisenkaltaisesta voimaperäisestä metsätaloudesta aiheutuvien luontohaittojen ratkaisemiseksi. Suunnitelman kytkennät metsäindikaattoreiden tilan parantamiseen jäävät joiltain osin epäselviksi. Suunnitelmassa ei esimerkiksi kuvata, kuinka metsälintujen tilaa pyritään parantamaan tai kuinka eri-ikäisrakenteisten metsien osuutta sekä metsien kytkeytyvyyttä pyritään lisäämään. Epäselväksi jää osin myös se, miksi juuri esitetyt toimenpiteet on valittu. Esimerkiksi puulajien monimuotoisuuden lisäämiseksi on tarkoitus laatia tiekartta harvinaisempien puulajien viljelyn edistämiseksi. Metsien lehtipuuston osuuden vähentyminen johtuu metsätalouden käytännöistä (Koivula ym. 2026). Puulajien monimuotoisuutta voitaisiin talousmetsissä lisätä tehokkaasti suosimalla sekapuustoisuutta ja vähentämällä monimuotoisuudelle tärkeiden lehtipuiden raivaamista metsätaloustoimien yhteydessä. Sekapuustoisuutta lisäämällä voidaan myös varautua muuttuvaan ilmastoon.

Suunnitelman mukaan (tp 36) *”kasvatetaan puustoista pinta-alaa metsittämällä viljelystä poisjääneitä peltoja ja turvetuotannosta poistuneita alueita (joutoalueita) sekä ohutturpeisia peltoja ottaen huomioon monimuotoisuus- ja maisemanäkökohdat”*. Tämä metsittämiseen liittyvä toimenpide ei ole niin vaikuttava ennallistamisasetuksen ja metsäluonnon monimuotoisuustavoitteiden saavuttamisen kannalta, että se kannattaisi tuoda erikseen toimenpidekokonaisuuteen. Metsittäminen ei ainakaan nopeasti lisää uhanalaisia metsäluontotyyppejä eikä uhanalaisten metsälajien elinympäristöjä. Erityisesti turvetuotannosta poistuneet alueet on ennallistamisasetuksen näkökulmasta järkevintä soistaa. Toimenpide 36 voi olla ilmastolle ja monimuotoisuudelle jopa haitallinen. Sen tavoitteena on kasvattaa puuta puuntuotantoon eikä artiklan 13 mukaisesti monimuotoisuustarkoituksiin. Tuesta on jo tehty valtioneuvoston päätös riippumatta ennallistamissuunnitelmasta. Kyseessä voi olla ennallistamisasetuksen toimenpiteessä 49 mainittu haitallinen tukimuoto.

Suunnitelmassa linjataan, että toimeenpanon alkuvaiheessa toimenpiteet priorisoidaan erityisesti suojelualueille ja valtion maille. Artiklan 12 osalta metsäindikaattoreiden tilan parantaminen tullaan sisällyttämään Metsähallituksen omistajapoliittisiin linjauksiin ja tulosohtaukseen. Indikaattoreille tulee asettaa nykyistä korkeammat tavoitetasot Metsähallituksen ympäristöoppaaseen. Lisäksi valtion monikäyttömetsissä tulee kerryttää osaamista luontotyyppien ennallistamiseen ja palauttamiseen.

Ennallistamissuunnitelmassa todetaan, että artiklan 13 tavoite ei ole Suomessa luonnon monimuotoisuuden kannalta keskeinen, eikä Suomi siksi aseta määrällistä tavoitetta uusien puiden istuttamiselle vaan toteaa, että Suomi on jo saavuttanut riittävän tason artiklan 13 tavoitteen osalta. Päätökselle ei esitetä perusteluja, ja toistaiseksi Suomen osuus puiden istuttamisen tavoitteessa, joka tulee alun perin EU:n biodiversiteettistrategiasta, on olematon.

Puiden istuttamisella olisi mahdollista edistää niin monimuotoisuus- kuin ilmastotavoitteiden saavuttamista kustannusvaikuttavasti, esimerkiksi tukea direktiiviluontotyyppejä koskevien ennallistamistavoitteiden toteuttamista tai tukea artikla 12 toimeenpanoa. Erityisesti toimenpiteeseen 36 (*Tuki metsäpinta-alan laajentamiseen...*) tulisi liittää monimuotoisuustarkoituksiin istutettavien puiden tavoite. Artikla 13 liittyy läheisesti myös toimenpidekokonaisuuteen 19–22. Kaupunkiympäristöjen viherryttämisen edellytyksiä luovat toimenpiteet ja monimuotoisuustarkoitukseen istutetut puut tulisi ottaa mukaan toimenpiteeseen. Läpileikkaavan artiklan 13 jättäminen pois on Suomelle hukattu mahdollisuus ennallistamissuunnitelman toimeenpanossa.

Viitteet:

Koivula ym. 2026. Näkökulma: Luonnon monimuotoisuus. Julkaisussa: Lintunen, J., Pihlainen, S. & Assmuth, A. (toim.) 2026. Katsaus toimiin ja ohjauskeinoihin metsien kestävyystavoitteiden saavuttamiseksi. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 3/2026. Luonnonvarakeskus. Helsinki. s. 112–121.

Lintunen, J., Pihlainen, S. & Assmuth, A. 2026. Katsaus toimiin ja ohjauskeinoihin metsien kestävyystavoitteiden saavuttamiseksi. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 3/2026. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-419-149-4>

VTV 2023. Yksityismetsätalouden tuet ja korvaukset. Puuntuotannon edistäminen ja luonnon monimuotoisuus. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 13/2023. <https://urn.fi/urn:isbn:978-952-499-542-9>

Kommentit tietopuutteiden ja seurantavelvoitteiden täyttämiseksi ehdotettuihin toimenpiteisiin

- Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)

Ennallistamisasetuksen toimeenpano edellyttää mittavaa tietopuutteiden paikkaamista ja tietojärjestelmien kehittämistä. Ennallistamissuunnitelmaan sisältyy tärkeitä toimenpiteitä seurantavelvoitteisiin vastaamiseksi, mm. luontotyyppien seurannan kehittämiseksi. Ennallistamisasetus ja sen tavoitteiden saavuttaminen on myös vahvassa kytkennässä vesien- ja merenhoidon suunnitteluun ja suunnitelmien tehokkaaseen toimeenpanoon (Ennallistamissuunnitelman yhteenveto mm. luvut 2.3, 2.4 ja 4.2). Yksi merkittävä, uusi kokonaisuus on ennallistettavien alueiden pinta-alan ja kehityksen seuranta. Suunnitelmassa todetaan, että on tarkoitus aloittaa hanke ennallistamistoimenpiteiden kansallisen seurantaverkoston suunnittelemiseksi ja perustamiseksi. Syke kannattaa suunnitellun seurantaverkoston perustamista ja pitää tärkeänä, että se kytketään tiiviisti mukaan muuhun käynnissä olevaan ja suunniteltuun kansalliseen luontoseurantaan ja kehittämiseen. Jotta voidaan toimia kustannustehokkaasti, koordinaatioon ja kehittämiseen on varattava riittävät resurssit.

Ennallistamissuunnitelman seurannan on perustuttava sähköisiin tietokantoihin (ennallistamissuunnitelman yhteenveto luku 3.9). Luvussa 4.8 on kuvattu toimenpiteitä seurantavelvoitteiden täyttämiseksi, ja siinä yhteydessä nostetaan esille VESTY-järjestelmän kehittäminen artikla 9:n toimeenpanoa ja raportointia varten (Toimenpide 45). VESTY-tietojärjestelmä pitää sisällään tietoa erityisesti esteiden poistoon ja vesistöjen kunnostuksiin liittyen. Vesien- ja merenhoidon suunnittelun tietojärjestelmä Pisara sisältää keskeiset tiedot vesien tilasta ja vesien tilan parantamiseksi suunnitelluista toimenpiteistä. Toimenpiteitä

suunnitellaan laajasti eri sektoreille. Esimerkiksi maatalouden toimenpiteet ovat suurelta osin CAP-suunnitelman toimenpiteitä.

Koska ennallistamisasetuksen toimenpiteet ovat vahvasti vesien- ja merenhoidon toimenpiteitä, tulisi ennallistamissuunnitelmassa mainita myös Pisara-järjestelmän kehittäminen sellaiseksi, että se palvelisi toimenpiteiden seurantaa ja siten myös ennallistamisasetuksen seurantavelvoitetta.

Kommentit suunnitelman kustannuksiin ja rahoituspohjaa koskeviin toimenpiteisiin

- Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 5)

Suunnitelmaluonnoksessa listataan valtiontalouden kustannuksia. On huomattava, että valtiontalouden kustannukset ovat eri asia kuin yhteiskuntataloudelliset kustannukset, joita suunnitelmaluonnoksessa ei kattavasti eritellä. Ennallistamisen yhteiskuntataloudelliset kustannukset kuvaavat sitä, mitä ennallistaminen maksaa koko yhteiskunnalle, ei vain ennallistamisen rahoittajalle tai millekään yksittäiselle toimijalle. Kyse on siitä, miten paljon yhteiskunnan resursseja (kuten työvoimaa, koneita, materiaaleja ja asiantuntijatyötä) sitoutuu ennallistamiseen, eikä niitä voida käyttää johonkin muuhun. Tekemisen kustannusten lisäksi kustannuksia koituu ennallistamisen myötä menetetyistä tuotantomahdollisuuksista ja niihin liittyvistä tuloista esimerkiksi metsä- ja maataloudessa. Yhteiskuntataloudellisiin kustannuksiin kuuluvat myös ulkoishaitat, jotka ennallistamisen yhteydessä ovat tyypillisesti luonteeltaan paikallisia ja usein tilapäisiä (esim. maiseman tai virkistyskäytön tilapäinen heikkeneminen ennallistamistoimenpiteen johdosta). Kuten suunnitelmaluonnoksessa toisaalla todetaan, ”*Suomen ympäristökeskus selvittää ennallistamisen kustannuksia ja hyötyjä. Selvitys tulee täydentämään suunnitelman toimeenpanon vaikutuksista syntyvää kokonaiskuvaa ennallistamisen yhteiskunnallisista ja taloudellisista hyödyistä erityisesti ekosysteempipalvelujen, riskienhallinnan ja kustannusvaikuttavuuden näkökulmista*”.

Valtiontalouden kustannuksiin vaikuttaa suuresti se, että suunnitelmaluonnos nojaa vahvasti informaatio-ohjaukseen ja jo olemassa oleviin valtion rahoituksella toteutettaviin tukiohjelmiin. Tämä lisää valtiontalouden kustannuksia tarpeettoman paljon. Taakanjaoltaan tasapainoinen ohjauskeinopaketti sisältäisi informaatio-ohjauksen ja tukien lisäksi lakimuuksia sekä maksuja ja veroja (Lintunen ym. 2026). Aiheuttaja maksaa -periaatteen mukaan maankäytön haitalliset vaikutukset ja kaikki luontoa haittaava toiminta tulisi hinnoitella esimerkiksi luontohaittamaksun avulla tai haitat hyvittää ekologisen kompensaation avulla. Maanomistajalta olisi lisäksi perusteltua lainsäädännössä edellyttää hyvätasoista luonnonhoitoa esimerkiksi metsätalouden yhteydessä. Näin rahoituspohja laajenisi, ennallistamisessa päästäisiin eteenpäin laajoilla pinta-aloilla ja valtion rahaa säästyisi erityisen tärkeiden kohteiden suojeluun.

Monet suunnitellut ennallistamistoimenpiteet on esitetty jatkona jo käynnissä oleviin ohjelmiin. Suunnitelmassa ei kuitenkaan nosteta esille näiden ohjelmien laajentamista, vaikka nykyisellä resurssoinnilla esimerkiksi Helmi- ja METSO-ohjelmassa tehtävillä toimenpiteillä ei saavuteta ennallistamisasetuksen mukaisia tavoitteita.

Ennallistamissuunnitelman esipuheessa korostetaan, että *mikäli Euroopan komissio edellyttää Suomelta kunnianhimoisempia toimia kuin mitä kansallisesti on taloudellisesti mahdollista toteuttaa, tulee rahoituksen järjestyä EU:n kautta*. Suomen tavoitteena on siis hyödyntää sekä nykyisellä että tulevilla rahoituskauksilla EU-rahoitusta Suomen luonnon ennallistamiseen, mikä on järkevä ja oikeudenmukainen suunnitelma. EU-rahoituksen saaminen

edellyttää myös jäsenmaan omarahoitusosuutta ja uskottavaa sitoutumista tavoitteiden toteuttamiseen. Riittävän rahoituspohjan löytämiseen tarvitaan uskottava kansallinen suunnitelma.

Syke suosittelee, että EU-komission kanssa jatkossa neuvotellaan ”kustannusten alentamisen” sijaan Suomen luontotyön rahoitustarpeesta ja suomalaisen luonnon tärkeydestä. On hyvä muistaa, että ennallistamissuunnitelmassa esitetyt kustannusarviot tarjoavat komissiolle Suomen kansalliseen asiantuntemukseen pohjautuvaa tietoa ennallistamisasetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Ennallistamissuunnitelmassa pyydetään myös tietoa jäsenmaan suunnitelmista käyttää toimenpiteiden toteuttamiseen EU:n rahoitusvälineitä – tämäkin on samalla tärkeää taustatietoa EU:n rahoituskeskusteluihin.

Suomen luonnon ennallistamista ei ole syytä kehystää ensisijaisesti kustannuksiksi vaan investoinniksi kansalliseen luontopääomaan ja ekosysteemipalveluiden tuottamiseen. Kustannukset itsessään eivät ole tärkeitä vaan niiden suhde hyötyyn. Vaikka kaikkea ei voi mitata rahassa, suunnitelmassa tulisi edes summittain arvioida eri ekosysteemien tilan parantamisen taloudelliset hyödyt yksilöille, yhteisöille, erilaisten kiinteistöjen omistajille, asukkaille ja eri liiketoiminnan sektoreille välittömästi ja välillisesti. Tämän pohjalta tulisi suunnitella keskeisimpien hyötyjen ja monihyötyisten ratkaisujen maksimointia ennallistamisasetuksen asettamissa puitteissa. Esimerkiksi ennallistettujen soiden rooli ravinteiden pidättämisessä ja tulvasuojelussa tai veden laadun vaikutukset virkistyskäyttöön, rantakiinteistöjen arvoon, kalastukseen ja matkailijoiden arvostamiin maisemiin ovat paljon tutkittuja aiheita, samoin kaupunkivihreän ja urbaanien vesistöjen vaikutukset terveyteen ja kaupunkikiinteistöjen arvoon. Uutena hyötynä on tunnistettu ennallistettujen soiden maanpuolustuksellinen rooli. Suomen soiden ja metsien hiilinielujen ja -varastojen säilyttämisellä ja parantamisella on hyötynsä myös globaalilla tasolla ilmastonmuutoksen hillinnässä, ja nekin tulee arvioida osana suunnitelman vaikutusarviointia, vaikka luontokadon kääntäminen Suomessa onkin päätavoite.

Suuri osa suomalaisista pitää luonnon tilan parantamista arvokkaana tavoitteena. Suomalaisilla on EU-kansalaisina oikeus tietää ja nähdä, miten demokraattisesti säädettyä asetusta noudatetaan. Luontokadon jatkuminen ja jatkaminen viittaa ympäristöperusoikeuden ja tulevien sukupolvien oikeuksien liian kevyeen painoarvoon perusoikeuksien punninnassa.

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet yksikön johtaja Aino Juslén, vanhempi tutkija Aira Kokko, tutkimuspäällikkö Samuli Korpinen, erityisasiantuntija Aija Kukkala, tutkimusprofessori Anu Lähteenmäki-Uutela, erikoissuunnittelija Kati Martinmäki-Aulaskari, tutkimusjohtaja Riikka Paloniemi, kehittämispäällikkö Minna Pekkonen, erikoistutkija Sampo Pihlainen, kehittämispäällikkö Sanna-Riikka Saarela, projektipäällikkö Kimmo Syrjänen, erikoistutkija Marjaana Toivonen ja ryhmäpäällikkö Kati Vierikko.

Lausunnon ovat allekirjoittaneet päävalmistelijana kehittämispäällikkö Minna Pekkonen ja ratkaisijana pääjohtaja Leif Schulman. Allekirjoitetun lausunnon saa Syken kirjaamosta.

Pääjohtaja

Leif Schulman

Kehittämispäällikkö

Minna Pekkonen

Liitteet

ei liitteitä

)

Jakelu lausuntopalvelu
Tiedoksi Syken kirjaamo

Asiakirja: SYKE/2026/1498-3 Syken lausunto kansallisesta ennallistamissuunnitelmasta VALMIS

Seuraavat henkilöt (organisaationimen mukaisessa aakkosjärjestyksessä) ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti. / Följande personer (i bokstavsordning efter organisationens namn) har undertecknat detta dokument elektroniskt. / This document has been electronically signed by the following persons (in alphabetical order according to their organization's name):

Leif Schulman, Suomen ympäristökeskus

Minna Pekkonen, Suomen ympäristökeskus, luontoratkaisut

